

Ášši 030/20	Sámediggeráđđi – dievasčoahkkinaššit	01.09.2020-01.09.2020
Ášši 043/20	Sámedikki dievasčoahkkin	14.10.2020-16.10.2020
Ášši 005/20	Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12.10.2020-13.10.2020

Bieggafámút gáttis - Sámedikki oaidnu

Áššennr. 20/1632

Áššeovddideapmi

Oljo- ja energijadepartemeanta (OED) bijai guovvamánus 2017:s Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtii (NVE) bargun hábmet nationála rámmaevttohusa bieggafámuid várás gáttis. Evttohusas galggai leat ođastuvvon máhttovuođđu bieggafámuid birra gáttis, ja maiddái kárta mas evttohit heivvolaš bieggafápmoguovlluid. Barggu duogázin lei ráđđehusa áigumuš láhčit dili bieggafámuid gáttis guhkit áigge ovdáneapmái, ja dainna lágiin čuovvulit Stuoradikki energijadieđáhusa 2015-2016.

NVE čađahii viiddis proseassa fágamáhtu ođastahttimiin ja vejolaš bieggafápmoguovlluid árvvoštallamiin. Proseassa bisttii mánnga jagi ja fáttmastii iešguđet gulaskuddanbeliid, earret eará Sámedikki ja Norgga boazosápmelaččaid riikkasearvvi (NRL). Sámedikki dievasčoahkkin meannudii nationála rámmaid evttohusaid čoahkkimis 6.6.19, áššis 0025/19.

OED dattetge bissehii nationála rámmaid hábmenproseassa, go NVE evttohus sáddejuvvui departementii. OED bealis bodii ovdan ahte dan sadjái go bargat viidáseappot nationála rámmaiguin, sii baicca gehččet konsešuvdnaproseassa. Viidasit proseassa hápmašuvai stuoradiggedieđáhusas: *Vindkraft på land. Endringer i konsesjonsbehandlingen* (Bieggafámút gáttis. Konsešuvdnameannudeami rievdeameit).

OED politihkalaš stivra ráđđádalai Sámedikkiin dieđáhusa birra, ja Sámedikkis lei vejolašvuohta buktit cealkámušaid dieđáhussii. Sámediggeráđđi sáddii OED:i cealkámuša dieđáhusa birra. Cealkámuš biddjo mielddusin dievasčoahkkinaššái.

Árvvoštallan

Mielváikkuheapmi ja konsultašuvnnat Sámedikkiin ja sámiiguin geaidda ášši njuolga guoská, lea fáddán stuoradiggedieđáhusas, ja dat lea čoahkkáigesson internationála álbmotrivttiin, earret eará ILO-konvešuvnnas, álgoálbmotjulggaštusas, UNDRIP:s ja ON konvešuvnnas siviila ja politihkalaš rivttiid birra artihkkalis 27 (SP 27). Problemáhtalažžan mielváikkuheami oktavuođas lea ahte dieđáhusas, seammás go gáržžiduvvo áigi, ii geatnegahtto ekonomalaččat ja resurssalaččat dahkat vejolažžan guoskevaš boazodollui, mii lea dat sámi beroštupmi masa bieggafápmohuksen eanemusat váikkuha, čuovvut proseassa.

OED čujuha doaibmabiddjái ja su ovddasvástádussii láhčit dili boazodoalu mielváikkuheapmái, ja dat sáhtá mielddisbuktit ahte doaibmabiddji ferte fuolahit ahte boazodoallu oažžu dan ráđđádallama mii konsešuvdnaeiseváldiid mielas lea dárbbalaš. Sámedikki mielas dakkár šiehtadallan- ja ávžžuhandilálašvuohta doaibmabiddji ja eiseváldiid ektui ii sihkaraste guoskevaš boazodoalu vejolašvuođaid áimmahuššat iežas beroštumiid. Lea čájehuvvon ahte bieggafápmoproseassat leat stuora resurssalaš ja olmmošlaš noađđin guoskevaš boazodollui. Váikkuhusčielggadeamiid dáfus meine Sámediggi ahte guoskevaš boazodoalus ii leat doarvái váikkuhanolli čielggadeaddji válljemis ja muđui váikkuhusčielggadeamis. Gustovaš Sámediggedieđáhusas areála ja birrasa birra čuožžu ná

kapihttalis 4.6: *Sámediggi atná dárbbaslažžan ahte sámi vuoigatvuođaguddiin lea vejolašvuohta leat mielde áššečielggadeaddji válljemis, ja geahččat mii berrešii čielggaduvvot ja man vuodul. Dán proseassa galgá maid dokumenteret.*

Sámediggi geažidii ráđđádallamiid oktavuođas ahte ii sáhte doahttalit ahte láhččojuvvo eanet bieggafápmohuksemiidda sámi boazodoalloguovlluin. Departemeanta ii sáhtán dan doarjut. Sámedikki oaidnu váldá vuodū fylkkamánniámmáha raporttas: *Nasjonal ramme for vindkraft på land. Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift* (nátionála rámma bieggafápmui gáttis. Boazodoalloárvvoštallamat analysaguovlluin mat gusket sámi boazodollui), mas váldoáššin konkluderejuvvo ahte eanas boazoguohtunguovlluin ii leat sadji bieggafápmohuksemiidda, ja guovlluide gosa raportta mielde sáhtta huksehuvvot, leat dušše stuora negatiivvalaš dahje hui stuora negatiivvalaš váikkuhusat guoskevaš boazodollui. Dán dilálašvuođas šaddet álgoálbmotjulggaštus ja álbmotrievttit, earenoamážit SP 27, relevánttat. Dáid huksenbijuid ja stáda geatnegasvuođa láhčit dili kulturdoaimmaide ferte geahččat eará vuodđostrukturhuksemiid oktavuođas ja stáda boraspirepolitihka oktavuođas, mii dagaha ahte sámi boazodoallu lea hearki, earenoamážit Romssa boazodoalloguovlluin ja viidáseappot lulás.

Bieggafámuid nátionála rámmaid evttohusa ektui, mii buori muddui lei válmmas energijaeiseválddiid bealis dan dáfus ahte gosa hukset bieggafámuid, lea unnán stuoradiggediedáhusas mii muitala maide dan birra. Diedáhusas lea ollu dan birra ahte fáttmastiit sámi vuoigatvuođadolliid ja sámi boazodoalu, ja konsultašuvnnaid birra sámi vuoigatvuođadolliiguin ja Sámedikkiin. Konsultašuvdnaprošedyrat diedáhusas sisttisdoallet eanas evttohusaid ođđa konsultašuvdnaláhkii, masa Sámediggi lea miehtan.

Boahtteáiggegovva bieggafápmohuksemiid dáfus lea eanas seamma go otná dilálašvuohta. Sámi vuoigatvuođadoallit, geain leat ráddjejuvvon resurssat, fertejit searvat guhkit áiggi proseassaide huksejeddjiiguin, čielggadeddjiiguin ja eiseválddiiguin. Dát dáhpáhuvvá seammás go šaddá čielgaseabbon ahte bieggafámuid, ja visot mii infrastrukturhukseheapmái guoská, lea váttis kombineret árbevirolaš boazodoaluin seamma guovllus.

Lea vuodđu čujuhit heajos vásáhusaide Øyffjell-áššis, mas čájehuvvo ahte addui lohpi álggahit hukseheamiid vaikko eai leat ollašuhtán konsešuvdnaeavttu, mas čuožžu ahte galgá gávdnot šiehtadus guoskevaš boazodoaluin johtingeainnuid vuhtiiváldima birra. Vuohki movt konsešuvdnaeavttu ášši meannuduvvui, ferte adnot vahágin Sámedikki luohttámuššii energijaeiseválddiide.

Go lea sáhka sámi kulturmuittuin ja kulturbirrašin, de lea nu ahte árbevirolaš sámi ássanguovllut gos eai leat losit teknihkalaš sisabahkkemat, ja maid earát atnet ávdinguovllun ja -meahccin, sámi álbmogiid oainnus dávjá leat kulturguovllut main leat sihke bistevaš ja vuoiŋgalaš kulturmuittut. Vuoiŋgalaš kulturmuittut sáhttet leat báikkat ja báikenamat main leat čanastagat sihke cuvccaide, máidnasiidda ja árbevieruide, ja mat seammás muitalit movt sámii leat ávkkástallan guovlluid áiggiid čađa. Lea vuodđu deattuhit ahte oskkus ja árbevieruin dávjá leat čanastagat juste fal váriide, ja dávjá vuoiŋgalaš konteavsttas. Dát čájehuvvo márgga báikenamain/várrenamain mat sisttisdoallet omd. doahpágiid nu go “Bassi” (hellig), “Sieidi” (offerplass), jna. Dat mearkkaša ahte dákkár vuoiŋgalaš kulturmuittut, main dávjá lea stuora mearkkašupmi sámii, sáhttet dagahit soahpatmeahttunvuođa bieggafápmohuksemiiguin, go dat dávjá plánejuvvojit huksehuvvot duottar- ja várreguovlluin.

Áššemearrádus:

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Čielggasmahttin dihte Sámedikki oainnu, mii boahá ovdan stuoradiggediedáhusas, dahkkojit čuovvovaš mearrádusat:

- Sámediggi ii doarjjo ahte láhččojuvvo eanet bieggafápmohuksemiidda boazoguohtunguovlluin. Maid boahktevaš bieggafápmohuksemat oktan eará infrastrukturhukseheamiiguin dagahit ja maid stáda boraspirepolitihka dagaha, šaddet beare lossa noađđin guoskevaš boazodollui.
- Váikkuhuvvon sámi boazodollui ferte láhčit ekonomalaš ja resurssalaš dili nu ahte nákke

gieđahallat bieggafápmoproseassaid. Proseassaid nođiid lassin bohtet vel beaivválaš barggut ja eará proseassat maid ferte čuovvut. Čájuhuvvo ahte mángga oktavuodas deaivá ja ferte gulahallat priváhtta aktevrraiguin ja almmolaš eiseválddiiguin, geain leat stuora kapasitehtalaš ja ekonomalaš resurssat.

- Sámedikki bealis čujuhuvvo maid fylkkamánniámmáha raportii. *Nasjonal ramme for vindkraft på land. Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift* (nátionála rámma bieggafápmui gáttis. Boazodoalloárvvoštallamat analysaguovlluin mat gusket sámi boazodollui). Raporta mii vuostálastá muhtun dutkanbirrasiid dokumeanttaid ja raporttaid, maid huksejeddjit áinnas geavahit, ja mat čujuhit dasa ahte “boazu hárrjána bieggamilluide”, ferte oažžut konsekvanssain boahttevaš konsešuvdnameannudemiin.
- Árbevirolaš guovlomáhttu ja eará árbevirolaš máhtut fertejit oažžut stuorát mearkkašumi mearrádusproseassain. Vuogit movt geahččalit vuhtiiváldit máhtu práksis, sáhttet leat ahte diktit guoskevaš boazodoalu searvat boazodoallofágalaš čielggadeaddji válljemii, ahte molssaevttolaš čielggadeamit dahkkojuvvot, ja ahte guoskevaš boazodoalu oaidnu deattuhuvvo eambbo.
- Sámediggi meine ahte min otná máhtu vuodul boazodoalu eavttuid birra, ii leat sadii bieggafápmohuksemiidda sámi boazodoalloguovlluin, go dat dagahit bilideami sámi árbevirolaš boazodollui guoskevaš guovlluin. Adno dan dihte dárbbašlaš muihtuht stáda ovddasvástádusa sámi ealáhus- ja kulturoaimmaide.
- Sámediggi eaktuda ahte álbmotrievttit dollojuvvot boahttevaš bieggafápmoproseassain, ja čujuha ILO njuolggadusaide konsulterema birra álgoálbmogiiguin, ja álgoálbmotrievttiid prinsihpaide ovdagihtii informerejuvvon miehtama birra. Sámediggi deattuha stáda ovddasvástádusa sámi kultuvrra materiála vuđđui vrd. ON konvenšuvdna siviila ja politihkalaš revttit artihkkalii 27 (SP 27).
- Go leat konkrehta rievvdadusat konsešuvdnanjuolggadusain, de galgá čađahit konsultašuvnnaid Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskkas, ja momeanttat maid Sámediggi cuiggoda fertejit oažžut mearkkašumi boahttevaš konsešuvdnameannudemiin ja konsešuvdnanjuolggadusain.

Sámediggeráđdi – dievasčoahkkináššit - 030/20

SRD - mearrádus:

Áššemearrádus:

Sámediggeráđi mearrádusárvalus

Čielggasmahttin dihte Sámedikki oainnu, mii bohtá ovdan stuoradiggedieđáhusas, dahkkojit čuovvovaš mearrádusat:

- Sámediggi ii doarjjo ahte láchččojuvvo eanet bieggafápmohuksemiidda boazoguohtunguovlluin. Maid boahttevaš bieggafápmohuksemaht oktan eará infrastrukturhuksehemiiguin dagahit ja maid stáda boraspirepolitihkka dagaha, šaddet beare lossa noađđin guoskevaš boazodollui.
- Váikkuhuvvon sámi boazodollui ferte láchčit ekonomalaš ja resurssalaš dili nu ahte náke gieđahallat bieggafápmoproseassaid. Proseassaid nođiid lassin bohtet vel beaivválaš barggut ja eará proseassat maid ferte čuovvut. Čájuhuvvo ahte mángga oktavuodas deaivá ja ferte gulahallat priváhtta aktevrraiguin ja almmolaš eiseválddiiguin, geain leat stuora

kapasitehtalaš ja ekonomalaš resurssat.

- Sámedikki bealis čujuhuvvo maid fylkkamánniámmáha raportii. *Nasjonal ramme for vindkraft på land. Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift* (nationála rámma bieggafápmui gáttis. Boazodoalloárvvoštallamat analysaguovlluin mat gusket sámi boazodollui). Raporta mii vuostálastá muhtun dutkanbirrasiid dokumeantaid ja raporttaid, maid huksejeddjit áinnas geavahit, ja mat čujuhit dasa ahte “boazu hárlána bieggamilluide”, ferte oázžut konsekvanssaid boahhtevaš konsešuvdnameannudemiin.
- Árbevirolaš guovlomáhttu ja eará árbevirolaš máhtut fertejit oázžut stuorát mearkkašumi mearrádusproseassain. Vuogit movt geahččalit vuhtiiváldit máhtu práksis, sáhttet leat ahte diktig guoskevaš boazodoalu searvat boazodoallofágalaš čielggadeaddji válljemii, ahte molssaevttolaš čielggadeamit dahkkojuvvot, ja ahte guoskevaš boazodoalu oaidnu deattuhuvvo eambbo.
- Sámediggi meine ahte min otná máhtu vuođu boazodoalu eavttuid birra, ii leat sadi bieggafápmohuksemiidda sámi boazodoalloguovlluin, go dat dagahit bilideami sámi árbevirolaš boazodollui guoskevaš guovlluin. Adno dan dihte dárbbaslažžan muittuhit stáda ovddasvástádusa sámi ealáhus- ja kulturoaimmaide.
- Sámediggi eaktuda ahte álbmotrievttit dollojuvvot boahhtevaš bieggafápmoproseassain, ja čujuha ILO njuolggadusaide konsulterema birra álgoálbmogiiguin, ja álgoálbmotrievttiid prinsihpaide ovdagihtii informerejuvvon miehtama birra. Sámediggi deattuha stáda ovddasvástádusa sámi kultuvrra materiála vuđui vrd. ON konvenšuvdna siviila ja politihkalaš revttit artihkkalii 27 (SP 27).
- Go leat konkreta rievvdadusat konsešuvdnanjuolggadusain, de galgá čađahit konsultašuvnnaid Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskkas, ja momeanttat maid Sámediggi cuiggoda fertejit oázžut mearkkašumi boahhtevaš konsešuvdnameannudemiin ja konsešuvdnanjuolggadusain.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi - 005/20

EKL - mearrádus:

Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan ášši 005/20 - Bieggafápmut gáttis - Sámedikki oaidnu.

Lávdegoddi ovddida čuovvovaš evttohusa:

Mearkkašupmi:

Mearkkašupmi 1

Mearkkašupmi ovddiduvvon Bargiidbellodaga (BB) Per Mathis Oskal bokte. Lávdegotti miellahttu Bargiidbellodaga (BB) Arild Pettersen Inga, dorjut.

Statkraft ságaid mielde lea Norggas 2020 álggus 15 twh (terrawatdiimmu) stuoru fápmobadjelbáza ja Statkraft vuordá ahte dát badjelbáza 2030-2040 rádjái galgá lassánit. Danne oaivvilda Sámediggi ahte galgá bissehit areálagáibideaddji huksemiid ja noađuheaddji bieggafápmoprošeavttaid sámi guovlluin ja geahčat molssaektosaš čovdosiid vejolaš lassánan fápmodárbbu geažil jagiin ovddasguvlui.

Sámediggi dohkkeha ja oaidná man deatalaš ruoná molsun lea, ja oaivvilda ahte lea deatalaš čujuhit

dan stuorra energijavejolašvuoda jos geavaha ođđa energija buvttadanvugiid ceavzilis vuogi mielde.

Odne boahtá 99 % buot fápmobuvttadeames Norggas čáhcefámus. Danne oaivvilda Sámediggi ahte dáláš čáhcefápmorusttegiid divvumii berrešii leat stuorát fokus, ja ahte Norggas lea stuorra vejolašvuhta lasihit fápmobuvttadeami. NTNU dutkit leat oaidnán ahte fápmobuvttadeapmi lea lassánan 23 % manjá go čáhcefápmorusttegat lea divvojuvvon.

Mearrabiekka ja eará ođđa vugiid ođasmuvvi energijagálduide berre viidáset ovddidit, go dain lea stuorra energijavejolašvuhta ja maid sáhtta bidjat lahka márkaniid gos fápmodárbu lea stuorámus. Mearrabieggapárrkkaid bieggamilluiguin govdu installašuvnnain mat dál leat ovddiduvvomin, sáhtta bidjat mearraguovlluide gitta 700 mehtera čiekŋalii.

Mearrabieggateknologiija ekspertiisa sáhtta guhkit vuollái šaddat stuorra sisabohtun Norgga industriijai. Norga berre leat njunnošis ođasmuvvi energija ovdánahttimis mearas, ja dainna lágiin hui ollu sihke industriija- ja gealbobargosajiid sihkarastit. Norggas lea alla gelbbolašvuhta offshoras ja ártalaš dálkkádagas, ja dan berre ođasmuvvi energija ovdánahttimii geavahit.

Ovdamearkka dihtii bargá Equinor prošeavttain mas háliidit hukset govdu bieggapárrkka mas ollislaš kapasitehta lea 88 MW Snorre ja Gullfax oljofealttaid oktavuhtii, mat attášedje 35 % ollislaš fápmodárbbus dáid oljofealttaide. Jos Equinor ollašuhtta prošeavtta, de dat váldá eret 200 000 tonna jahkásaččat CO2-luoitimiin fealttain.

Ovdal mearrafápmohuksemiid plánegohtet fertejit váikkuhusaid čielggadit. Seammás berre leat čielggas ahte jos mearrabieggapárrkkaid huksen dahje vejolaš luoitimat čuhcet dáláš dahje boahtteáiggi ealáhusdoibmii, guolástussii, ássamii dahje vaháguhttet ekovuogádaga, de háliida Sámediggi suodjalit guoskevaš mearraguovlluid.

Evttohusat:

Evttohus 1

Evttohus ovddiduvvon Bargiibellodaga (BB) Arild Pettersen Inga bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR) Nora Marie Bransfjell, Mathis Nilsen Eira, Sandra Andersen Eira, Ann Karin Kvernmo, NSR/Sáb Jovna Vars Smuk, Guovddášbellodaga (GB) Jan Ole Klemet Hermansen, Tor H. Mikkola, Johttisápmelaččaid listu Berit Marie E. Eira, Per Mathis Oskal, Árja Roy Arild Rasmussen, dorjot.

Liigeevttohus Sámediggeráđi evttohussii; bidjo juste ovddabeallai kuvlačuoggáid:

Álggahus

Sámediggi vuordá ahte luondu, biras, olgunastinguovllut ja meahcástanguovllut vuhtiiváldojuvvojit. Sámit leat álo aktiivvalaččat ávkkástallan luonddu, leažžá bivddu, guolásteami, murrema dahje eará meahccegeavahemiid oktavuođas. Sámediggi oaivvilda ahte viiddis geavahanguovllut gos eai leat teknikalaš sisabahkkemat leat dehálaččat sámi kultuvrii, ja sin loaktimii guđet válljejit orrut dain guovlluin.

Guovlluid árvu gos eai leat sisabahkkemat, gos leat rašes ja áitojuvvon šlájat dahje luonddu hámit, ja boazodoalloguovlluid, olgunastinguovlluid ja mátkkoštaneallima árvvut fertejit deattuhuvvot. Dat guovllut leat leamaš ja leat ain odne anus – ja sámit leat ieža hálddašan guovlluid buolvvas bulvii.

Lea dehálaš ahte sámi vuodđoealáhusat vuhtiiváldojuvvojit vai industriijahuksehemiid oktavuođas eai šatta ođđa areálariiddut. Sámi vuodđoealáhusat nu go boazodoallu, guolásteapmi ja meahcceávkástallan leat dehálaš kulturguoddit sámi servodagas, ja dain galggašii leat sierra suodjaleapmi huksehanáššiid oktavuođas. Bieggafápmoindustriija hukseheamit cagget boahtteáigásaš guoddevaš ealáhusaid áŋgiruššama ja ovdánahttima, mat attáše bistevaš bargosajiid boahttevaš buolvvaide.

Lea čielga gáibádus ahte álbmotriekti, olmmošrievttit ja álgoálbmotrievttit galget vuhtiiváldojuvvot ja deattuhuvvot sihkarastin dihte sámi servodaga, beroštumiid ja kultuvrra vuoddu huksenáššiin. Dan

vuodul sáhttet vásttolaš eiseválddit gielddit huksenprošeavttaid main leat negatiiva váikkuhusat sámi ealáhusberoštumiide, sihke ávnnaslaš ja eahpeávnnaslaš kulturberoštumiide ja areálaberoštumiide.

Sámediggi biehttala ahte sámi beroštumit galget gáidat ja gillát vai olgguldas aktevrat besset dinet ja háldogáržžidit dehálaš geavahan- ja luondduguovlluid. Sámediggi biehttala visot bieggafápmosisabahkkemiid sámi guovlluin, gos sámi ealáhusberoštumit dahje vuoigatvuođaguoddit váikkuhuvvojit, vaikko eai leat miehtan huksemiidda.

Evttohus 2

Evttohus ovddiduvvon Johttisápmelaččaid listu Berit Marie E. Eira bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR) Nora Marie Bransfjell, Mathis Nilsen Eira, Sandra Andersen Eira, Ann Karin Kvernmo, NSR/SáB Jovna Vars Smuk, Guovddášbellodaga (GB) Jan Ole Klemet Hermansen, Tor H. Mikkola, Bargiiddbellodaga (BB) Arild Pettersen Inga, Per Mathis Oskal, Árrja Roy Arild Rasmussen, dorjot.

Lassicealkka 1. kuvlačuoggá manimus cealkaga lohpii, mearrádusa vuolde:

miehtá boazodoallonorgga.

Evttohus 3

Evttohus ovddiduvvon Bargiiddbellodaga (BB) Arild Pettersen Inga bokte. Lávdegotti miellahtut Bargiiddbellodaga (BB) Per Mathis Oskal, Árrja Roy Arild Rasmussen, dorjot.

Lasseevttohus, ođđa manimus sáhcočuokkis ráđi árvalussii:

Sámediggi ferte eanet ieš gártadit gelbbolašvuoda sámi vuoigatvuođaid goziheami ektui, ja váldit ovddasvástádusa olbmuid veahkeheames gažaldagain ja áššiin dan birra. Mearrasámiid vuoigatvuođaid, areálavuoigatvuođaid, boazodoalu, eanadoalu ja meahccedoalu lágat, leat deatalaš áššit mat gáibidit alla gelbbolašvuoda. Dán gelbbolašvuoda ferte maiddá buktit álbmogii olámuddui nu ahte buohkat sáhttet oažžut dárbbaslaš veahki beroškeahtá olbmo ekonomiiijas. Lunddolaš lea ahte Sámediggi váldá dás ovddasvástádusa.

Evttohus 4

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte. Lávdegotti miellahtut Bargiiddbellodaga (BB) Arild Pettersen Inga, Per Mathis Oskal, Árrja Roy Arild Rasmussen, dorjot.

Sámediggi lokte ráđđehussii čieža gáibádusa mat fertejit váldojuvvot mielde ođđa konsešuvdnanjuolggadusaide:

- Báikkálaš dohkkeheapmi: li leat dohkálaš ahte huksejuvvojit bieggamillut guovlluide jus guovllu olbmot eai leat miehtan hukseheamiide. Berrešii leat diehttelas ahte hukseheamit čađahuvvojit dušše jus guovllu olbmot leat miehtan hukseheamiide.

Evttohus 5

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

- Sirdit njuolggadusmearrádusaid energijalágas plána- ja huksenláhki: Sámediggi háliida ahte njuolggadusmearrádusaid energijalágas sirdojuvvoše plána- ja huksenláhki. Báikkálaččat ja dat geat sin ovddastit dovdet sin suohkaniid diliid buoremusat, ja dan dihte berrejit sii maid beassat ráđđet njuolggadusaid mat gusket bieggafápmohuksemiidda.

Evttohus 6

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

- Loahpahit visot subsidiáraid: Sámediggi háliida ahte bieggafápmohuksemin favoriserejuvvon vearroortnegat eará energijamálliid ektui loahpahuvvojit, nu go ovdamearkka dihte čáhcefámus. Visot vuogit bieggafámuid njuolggo dahje eahpenjuolggo subsidieremis fertejit loahpahuvvot.

Evttohus 7

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

- Álggahit hukseheamiid maŋemusat vihtta jagi maŋgel addojuvvon konsešuvnna: Otná konsešuvnavuogádat ii leat áigeguovdil. Bieggafápmoprošeaktajođiheaddjit leat mánggaid jagiid ožžon konsešuvnnaid guhkiduvvot, ja dan bottas leat sihke prošeavttat ja bieggamillut sturron. Gárvves prošeavttat dávjá eai leat dat masa báikkálaččat álgoálggus leat miehtan. Sámediggi áigu dan dihte ahte ii sáhte gollat eambo go vihtta jagi dan rájes go báikkálašdemokratiija dohkkeha prošeavtta, dassázii go prošeakta gárvvistuvvo.

Evttohus 8

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

- Hukseheamiid dustenavádat: Sámediggi meine ahte fertejit čielggaduvvot dárkilis dustenavádagat bieggafápmoprošeavttaid ja eará lagas huksehusaid gaskkas. Dat galgá čielgasit boahtit ovdan suohkaniid vejolaš konsešuvnnas.

Evttohus 9

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte. Lávdegotti miellahtut Bargiidbellodaga (BB) Arild Pettersen Inga, Per Mathis Oskal, Árija Roy Arild Rasmussen, dorjot.
- Čorgendáhkádus: Sámediggi háliida ahte dohkkehuvvon bieggafápmoprošeavttain galget leat čielga láidestusat čorgemiidda juo ovdal go huksegohtet, vai luondu šattašii fas lihka buorren go álggos lei.

Evttohus 10

Evttohus ovddiduvvon Ovddádusbellodaga (FrP) Arthur Tørfoss bokte.

- Allodat ja turbiinnaid logut galget mearriduvvot konsešuvnnas: Jus báikkálašdemokratiija dohkkeha bieggafápmoprošeavttaid, de oaivvilda Sámediggi ahte sihke bieggamilluid allodat ja man ollu turbiinnat leat, galget mearriduvvot konsešuvnnas, vai prošeavtta oktavuođas eai fáhkkestaga iđe vuorddekeahtes dáhpáhusat guoskevaš beliide.

Stuorát báikkálaš čanastupmi bieggafápmohukseamiid oktavuođas lea dehálaš Sámediggái, mii oaidná dárbbu rievdatit vuogádaga vuhtiiváldin dihte olbmuid dearvvašvuođa, eallinárvvu ja luondu.

Sámediggi oaivvilda ahte ferte boahtit čielgasit, álkít ja vuorddehahti konsešuvnavuogádaga vai oččošeimmet eret dan rieja mii báidná ságastallama.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 043/20

Mearkkašupmi 2 - Nordkalottfolket, áirras Toril Bakken Kåven, Olgeš áirras Nils Ante O. Eira, Bargiidbellodat áirras Ronny Wilhelmsen, Sámeálbmot bellodat áirras Ann-Elise Finbog

Norga buvttada otné 98 % ruoná energiija ja Norggas lea mealgadii energiija badjebáza. Bieggafápmu gáttis lea čájehuvvon leat geavaheddjiide subsidiejuvvon luonddu billisteapmi, mas leat árvvut maid ii sáhte buhtadit, ja dat dáhpáhuvvá ruoná sertifikáhtaiguin. Dasa lassin leat eanaš bieggafápmorusttegiin olgoriikalaš eaiggádat ja báikegoddeálbmoga ja guoskevaš beliid searvan demokrátalaš ja čađačuovgi proseassaiguin lea váilevaš. Konsešuvdnaeavttut rivdet almmá báikegoddeálbmoga nana ja čađačuovgi searvama haga, ja boadusin lea ahte bieggafápmu konsešuvdnagiedahallamis váilu olbmuid luohhtámuš.

Energijjalága ulbmil energiija buvttadeamis, earáhuhttimis, fievrrideamis, vuovdimis, juogadeamis ja geavaheamis lea sihkkarastit ahte dat dáhpáhuvvá servodahkii guoski rašuvnnalaš vugiin, ja das galgá maid vuhtiiváldit oktasaš ja priváhta beroštumiid mat guoskkahuvvojit. Bieggafápmorusttegiid otná konsešuvdnagiedahallama ii sáhte dadjat ollašuhtá juogo servodahkii guoski rašonalitehta dahje ahte vuhtiiváldá juogo oktasaš dahje priváhta beroštumiid.

Sámediggi oaidná dárbbu konsešuvdnaproseassaid dahkat eambbo demokrátalažžan ja čađačuovgin guoskevaš beliide ja álbmogii, ja oaivvilda ahte báikegoddeálbmot báikegoddedemokratijja bokte galgá eambbo váldojuvvot mielde konsešuvdnaeavttuid mearrideamis ja plánaide.

Mearkkašupmi 3 - Sámeálbmot Bellodat, áirras Ann-Elise Finbog, Nordkalottfolket áirras Kjetil Romsdal, Olgeš áirras Nils Ante O. Eira, Bargiidbellodat áirras Ronny Wilhelmsen
Bieggafápmu gáttis

Sámediggeráđi mearrádusárvalusas áššis daddjojuvvo ahte;
Sámediggi ii doarjjo ahte láhččojuvvo eanet bieggafápmohuksemiidda boazoguohtunguovlluin. Maid boahhtevaš bieggafápmohuksemahtan oktan eará infrastruktuhruksehemiiguin dagahit ja maid stáda boraspirepolitiikkaga dagaha, šaddet beare lossa noađđin guoskevaš boazodollui. Dasa ii leat váttis leat ovttaoaivilis.

Mii oaidnit odne juo stuora báikkálaš riidduid mat leat gártan riikkaviidosaš proteastan industriijarusttegiid vuostá luonddus. Dát riidu viidu boahhteáiggis go dađistaga oaidnit luonddubillistemiid. Dat šaddá váikkuhit midjiide buohkaide, riddo- ja vuotnasápmelaččaide, dáloniidda, meahcásteddjiide, buohkaide geat luonddus vižžet birgejumi. Dat šaddá dasa lassin váikkuhit midjiide buohkaide, orrut dal gilázis dahje gávpogis. Dan ferte Sámediggi duođas váldit. Sámediggi lea min sápmelaččaid našuvnnalaš parlameanta beroškeahhtá das gos orrut. Danne berre Sámediggi vuosttaldit dáid industriijarusttegiid vuostá beroškeahhtá das gosa huksejuvvojit ja geaidda dat čuhcet.

Ii ábut birrasii guoski beliid ge vajálduhttit dáid industriijarusttegiid oktavuodas. Mii oaidnit juo surgadis govaid lottiin maid dát jiehtanas másttat leat goddán. Ja dat lea dušše álgu diedihuvvon birasroasus.

Mii sáhttit dušše vuordit ja geahččat.

Sámediggeráđi čállá viidasabbot ahte:

Sámediggi eaktuda ahte álbmotrievttit dollojuvvojit boahhtevaš bieggafápmoproseassain, ja čujuha ILO njuolggadusaide konsulterema birra álgoálbmogiiguin, ja álgoálbmotrivttiid prinsihpaide ovdagihtii informerejuvvon miehtama birra. Sámediggi deattuha stáda ovddasvástádusa sámi kultuvrra materiála vuđđui vrd. ON konvenšuvdna siviila ja politihkalaš rievtit artihkkalii 27 (SP 27).

Sámediggi ii galggašii eaktudit, muhto gáibidit ahte álbmotriekti doahhtaluvvo boahhtevaš proseassain bieggafápmorusttegiid oktavuodas.

Bieggafápmoindustriija huksen gáržžida otné juo ođđa boahhteáigái heivehuvvon ja guoddevaš ealáhusaid mat attášedje bistevas bargosajiid boahhtevaš buolvvaide.

Sámedikkis ferte leat dákkár ollislaš govva mielde boahhtevaš barggus jiehtanasrusttegiid vuostá.

Sámediggi ferte maid garrasit deattuhit ahte mis ii leat fápmoroassu Norggas, ja ahte

bieggafápmoindustriijai danne ii leat dárbu.

Statkraft dieđuid mielde lea Norggas juo dál fápmobadjelbáza 10 TWh (terrawatdimmu) dábalaš jagiin, mii vástida 600 000 dálodoalu fápmodárbbu.

Odne boahtá lagabui 100% buot Norgga fápmobuvttadeapmi čáhcefámus. Dutkit NTNU:s leat rehkenastán 23% gaskamearálaš lassáneami fápmobuvttadeamis manjel dálá čáhcefápmorusttegiid ođasmahttima.

Sámiálbmot bellodat oaivvilda dasto ahte dálá čáhcefápmorusttegiid ođasmahttimis berre leat mihá eanet fokus. Dasa ferte Sámediggi fokuseret, ja earret eará ákkastallat vearronjuolggadusaid rievdadeami ovddas go guoská dálá čáhcefámu ođasmahttimii ja konsešuvdnanjuolggadusaid rievdadeapmái.

Jiehtanasindustriijaguovlluid huksema lihkatkeahtes luondus berre árvvoštallat stuorit oktavuodas go dušše fápmobuvttadeamis. Dát industriijarusttegat váldet stuora eanaareálaid mat váikkuhit vuođđoealáhussii, lundui, faunai ja kultuvrii. Plánejuvvon industriijarusttegat mearra- ja riddoguovlluin váikkuhivčče riddosámi álbmogii.

Sámi vuođđoealáhusat leat dehálaš kulturguoddit sámi servodagas ja doppe berre leat sierra gáhtten huksenáššiid vuostá. Luondu, biras ja meahcástallanguovllut almmá teknihkalaš billistemiid ja rieja haga šaddet boahteáiggis divrasat. Luonduguovlluid árvu mat eai leat billistuvvon, guovllut mat leat hearckit ja áitojuvvon šlájat ja luonduhámit, meahcástallanguovllut ja mátkeealáhus galget deattuhuvvot.

Danne ferte Sámediggi bargat dan ala ahte bissehit areálagáibideaddji ja luondubillisteaddji bieggafápmoprošeavttaid sihke čázis ja gáttis, ja árvvoštallat molssaevttolaš čovdosiid duhtadan dihte vejolaš fápmodárbbu boahttevaš jagiin.

Doarjun lávdegotti mearkkašupmái

Nordkalottfolket, áirras Kjetil Romsdal doarju mearkkašumi 1

Olgeš bellodat, áirras Nils Ante O. Eira doarju mearkkašumi 1

Sámeálbmot bellodat, áirras Ann-Elise Finbog doarju mearkkašumi 1

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 15.10.2020 dii. 17:00

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis. Dán áššis jienastuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 4 hilgojuvvui 24 jienain 12 jiena vuostá
- Evttohus 5 hilgojuvvui 34 jienain 2 jiena vuostá
- Evttohus 6 hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá
- Evttohus 7 hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá
- Evttohus 8 hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá
- Evttohus 10 hilgojuvvui 33 jienain 3 jiena vuostá
- Evttohus 9 hilgojuvvui 24 jienain 12 jiena vuostá
- Evttohus 3 hilgojuvvui 24 jienain 12 jiena vuostá
- Evttohus 2 mearriduvvui 35 jienain 1 jiena vuostá
- Evttohus 1 mearriduvvui 35 jienain 1 jiena vuostá
- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui 35 jienain 1 jiena vuostá

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Jovna Vars Smuk, áššejođiheaddji	
2	Arthur Tørfoss	Arild Pettersen Inga
		Runar Myrnes Balto
		Mathis Nilsen Eira
	Arthur Tørfoss	
3	Kjetil Romsdal	Arthur Tørfoss
4	Arild Pettersen Inga	Silje Karine Muotka
		Runar Myrnes Balto

	Arild Pettersen Inga	
5	Per Mathis Oskal	
6	Jan Ole Klemet Hermansen	
7	Ann-Elise Finbog	Silje Karine Muotka
	Kjetil Romsdal, čeahkkinortnet	
		Ronny Wilhelmsen
	Ann-Elise Finbog	
8	Berit Marie P. E. Eira	Arild Pettersen Inga
	Berit Marie P. E. Eira	
9	Nils Mikkelsen Utsi	
10	Nils Ante Oskal Eira	
11	Ann Karin Kvernmo	
12	Mathis Nilsen Eira	
13	Nora Marie Bransfjell	
14	Runar Myrnes Balto	
15	Silje Karine Muotka	
16	Ronny Wilhelmsen	
17	Beaska Niilas	
18	Jovna Vars Smuk, áššejođiheaddji	
	Arild Pettersen Inga, čeahkkinortnet	

DC - Mearrádus:

Čielggasmahttin dihte Sámedikki oainnu, mii boahdá ovdan stuoradiggedieđáhusas, dahkkojit čuovvovaš mearrádusat:

Álggahus

Sámediggi vuordá ahte luondu, biras, olgunastanguovllut ja meahcástanguovllut vuhtiiváldojuvvojit. Sámit leat álo aktiivvalaččat ávkkástallan luonddu, leažžá bivddu, guolásteami, murrema dahje eará meahccegeavahemiid oktavuođas. Sámediggi oaivvilda ahte viiddis geavahanguovllut gos eai leat teknihkalaš sisabahkkemat leat dehálaččat sámi kultuvrii, ja sin loaktimii guđet válljejit orrut dain guovlluin.

Guovlluid árvu gos eai leat sisabahkkemat, gos leat rašes ja áitojuvvon šlájat dahje luonddu hámit, ja boazodoalloguovlluid, olgunastanguovlluid ja mátkkoštaneallima árvvut fertejit deattuhuvvot. Dat guovllut leat leamaš ja leat ain odne anus – ja sámit leat ieža hálddašan guovlluid buolvvas bulvii.

Lea dehálaš ahte sámi vuodđoealáhusat vuhtiiváldojuvvojit vai industriijahuksehemiid oktavuođas eai šatta ođđa areálariiddut. Sámi vuodđoealáhusat nu go boazodoallu, guolásteapmi ja meahcceávkástallan leat dehálaš kulturguoddit sámi servodagas, ja dain galggašii leat sierra suodjaleapmi huksehanáššiid oktavuođas. Bieggafápmoindustriija hukseheami cagget boahtteáigásaš guoddevaš ealáhusaid ángiruššama ja ovdánahttima, mat attáše bistevaš bargosajiid boahttevaš buolvvaide.

Lea čielga gáibádus ahte álbmotriekti, olmmošrievttit ja álgoálbmotrievttit galget vuhtiiváldojuvvot ja deattuhuvvot sihkarastin dihte sámi servodaga, beroštumiid ja kultuvrra vuođu huksehanáššiid. Dan vuođuš sáhttet vásttolaš eiseválddit gielddit hukseprošeavttaid main leat negatiiva váikkuhusat sámi ealáhusberoštumiide, sihke ávnnaslaš ja eahpeávnaslaš kulturberoštumiide ja areálaberoštumiide.

Sámediggi biehttala ahte sámi beroštumit galget gáidat ja gillát vai olgguldas aktevrrat besset dinet ja hálldogáržžidit dehálaš geavahan- ja luondduguovlluid. Sámediggi biehttala visot bieggafápmosisabahkkemiid sámi guovlluin, gos sámi ealáhusberoštumit dahje vuoigatvuođaguoddit váikkuhuvvojit, vaikko eai leat miehtan huksemiidda.

Sámediggi ii doarjjo ahte láchččojuvvo eanet bieggafápmohuksemiidda

boazoguohtunguovlluin. Maid boahttevaš bieggafápmohuksemahtan eará infrastrukturhuksehemiiguin dagahit ja maid stáda boraspirepolitihkka dagaha, šaddet beare lossa noađđin guoskevaš boazodollui miehtá boazodoallonorgga.

- Váikkuhuvvon sámi boazodollui ferte láhčit ekonomalaš ja resurssalaš dili nu ahte nákke gieđahallat bieggafápmoproseassaid. Proseassaid nođiid lassin bohtet vel beaivválaš barggut ja eará proseassat maid ferte čuovvut. Čájehuvvo ahte mángga oktavuodas deaivá ja ferte gulahallat priváhtta aktevrraiguin ja almmolaš eiseválddiiguin, geain leat stuora kapasitehtalaš ja ekonomalaš resurssat.
- Sámedikki bealis čujuhuvvo maid fylkkamánniámmáha raportii. *Nasjonal ramme for vindkraft på land. Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift* (nátionála rámma bieggafápmui gáttis. Boazodoalloárvvoštallamat analysaguovlluin mat gusket sámi boazodollui). Raporta mii vuostálastá muhtun dutkanbirrasiid dokumeantaid ja raportaid, maid huksejeddjit áinnas geavahit, ja mat čujuhit dasa ahte “boazu hárbáha bieggamilluide”, ferte oažžut konsekvanssain boahttevaš konsešuvdnameannudemiin.
- Árbevirolaš guovlomáhttu ja eará árbevirolaš máhtut fertet oažžut stuorát mearkkašumi mearrádušproseassain. Vuogit movt geahččalit vuhtiiváldit máhtu práksis, sáhttet leat ahte diktit guoskevaš boazodoalu searvat boazodoallofágalaš čielggadeaddji válljemii, ahte molssaevttolaš čielggadeamit dahkkojuvvojit, ja ahte guoskevaš boazodoalu oaidnu deattuhuvvo eambbo.
- Sámediggi meine ahte min otná máhtu vuodul boazodoalu eavttuid birra, ii leat sadji bieggafápmohuksemahtan sámi boazodoalloguovlluin, go dat dagahit bilideami sámi árbevirolaš boazodollui guoskevaš guovlluin. Adno dan dihte dárbbašlaš muittuhit stáda ovddasvástádusa sámi ealáhus- ja kulturoaimmaide.
- Sámediggi eaktuda ahte álbmotrievttit dollojuvvojit boahttevaš bieggafápmoproseassain, ja čujuha ILO njuolggadusaide konsulterema birra álgoálbmogiiguin, ja álgoálbmotrievttiid prinsihpaide ovdagihtii informerejuvvon miehtama birra. Sámediggi deattuha stáda ovddasvástádusa sámi kultuvrra materiála vuđđui vrd. ON konsešuvdna siviila ja politihkalaš revttit artihkkalii 27 (SP 27).
- Go leat konkreta rievdadusat konsešuvdnanjuolggadusain, de galgá čađahit konsultašuvnnaid Sámedikki ja stáhta eiseváldiid gaskkas, ja momeanttat maid Sámediggi cuiggoda fertet oažžut mearkkašumi boahttevaš konsešuvdnameannudemiin ja konsešuvdnanjuolggadusain.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 15.10.2020 dii. 18:50